

[KOLKATA VO ^UDOTVO

ДЕЛ ОД МАНАСТИРСКИТЕ ГРАДБИ

■ Пишува:
Александра ВАСИЛЕВСКА

Манастирот "Ставреникита" потсетува на средновековна тврдина, која како да се наоѓа на ова место уште од создавањето на светот. Тој е изграден на карпа на височина од педесеттина метри над источните брегови на Атос. Ако се погледне назад кон југ, можат да се разграничат манастирот "Иверион" (грциски манастир), кулата на манастирот "Филотеј", а некаде во заднина се наоѓаат бројните врвови на Атос. "Ставреникита" е изграден на крајбрежјето и

е оддалечен еден час пешачење од манастирот "Иверион", на едната страна и манастирот "Пантократор", на другата страна.

НАСТАНОК

Постојат голем број легенди за името и за настанувањето на манастирот, кои историски не се потврдени. Во една од овие легенди се спомнува името на неговите основачи, Ставрос и Никитас (Никола), во друга, пак, како на основач името на императорот Јован Цимијски и на Никифор Ставреникита, кој подоцна станал игумен на манастирот. Има и други верзии за тоа како манастирот го добил името, односно како тој бил создаден. Но, монасите ја при-

фатиле првата верзија во која се спомнати имињата на двајцата основачи. Нивното дејствување во манастирот е спомнато во неколку документи, кои датираат од 1012 година и од 1153 година. Најверојатно е дека новиот манастир, кој на ова место бил изграден во 1533 година, првенствено му припаѓал на манастирот "Филотеј". Подоцна, многу пати тој бил напаѓан од страна на пиратите, целосно ограбен од крстоносците и постојано пљачкусуван од Каталонците. Поради сите овие случувања "Ставреникита" не бил во состојба да им одговори на обврските кои се однесувале на неговото функционирање, со што почнал да му се намалува угледот и тој добил статус на манастир од понизок ранг. Како

РНАТА МОЈ НА И КОНАТА

СВЕТА ГОРА - Империја без круна, држава без армија, земја без жени, богатство без пари, мудрост без книги, кујна без месо, молитва која никогаш не завршува, врска со вечноста која вечно трае, Ода за вечната верба, смрт без оплакување.

Николај Велимирович, Епископот

таков, одреден временски период "Ставреникита" му припаѓал и на манастирот "Кутлумуш". Неговиот прв игумен Григориј Геромеријатис ги купил манастирските градби и околниот имот за износ од 4.000 аспри (сребрени монети). Овој игумен бил особено почитуван затоа што прв го заградил манастирот со цврсти ѕидови и почнал да го доградува во сите сегменти. Неговата работа ја продолжил и конечно ја завршил патријархот Еремија (1520-1545), кој освен тоа што често го посетувал манастирот, донирал и значителни суми за неговото проширување, а подоцна го ставил под своја закрила и заштита. И денес монасите него го слават заедно со Григориј, кого го сметале за втор основач на манастирот.

ОПСТАНОК

Прв пат манастирот изгорел во 1607 година, поради што неговите донатори морале да вложат средства за да се направи неопходната реставрација. Католикот кој бил изграден во 1527 година и неговата внатрешност ги декорирале во 1546 година, со мурали кои сè уште восхитуваат со нивната убавина, а се дело на познатиот сликар од Критската школа, Теофан. Аквадуктот бил изграден во текот на XVI век како подарок од големот влашки војвода

Константин, и тој на манастирот му овозможувал да се снабдува со вода. Поради катастрофалните пожари во 1817, 1864 и 1879 година манастирот имал направено големи долгови и тоа го довело во состојба да не може да ги исполнува своите финансиски обврски. Со цел да се репарираат штетите предизвикани од пожарите, манастирот "Ставреникита" морал да позајми значителни финансиски суми. За несреќа, уредувањето на романската држава, кое се случувало во исто време, резултирало со конфискување на целиот манастирски имот во околината на Букурешт кој, пак, претходно на "Ставреникита" му го донирал Александар Џикас (1727-1740). Со тоа манастирот бил лишен од сите свои дотогашни финансиски извори. Од овие причини, "Ставреникита" бил ставен под јурisdикција на главната администрација на Света Гора. Три години подоцна манастирот повторно се нашол пред банкрот. Светата заедница за негов управник го назначила Архимандритот Теофил од манастирот "Ватопед", кој во период од 10 години успеал да му ја обезбеди независноста за во иднина. На почетокот на XX век потомците на руските цареви му овозможувале на манастирот постојана поддршка и надеж. Руските монаси кои биле сместени во келиите на манастирот, придонеле за повторното оживување на монашкиот живот. Во подоцнежниот период, развојот на политичките настани за време на Првата светска војна, предизвикало во манастирот да дојде до комплетна декаденција, со што во шеесеттите години во него останале да живеат само 11 постари монаси. Но, во целата оваа несреќа, во текот на наредниот период во манастирот почнале да доаѓаат голем број млади и верни монаси, се појавил голем број донатори кои инвестирале во неговото комплетно реставрирање, со што "Ставреникита" прераснал во еден од најдобро организирани манастири на цела Света Гора.

ЧУДОТВОРЕН КРСТ (РАЧНА ИЗРАБОТКА) СО ВМЕТНАТИ ПОЛУДРАГОЦЕНИ КАМЕЊА

УМЕТНОСТ

Натписот над прозорецот на католикот ја дава информацијата дека тој бил изграден во 1456 година, со средствата донирани од Патријархот Еремија,

ПОРТА ПРЕД ВЛЕЗОТ НА МАНАСТИРОТ "СТАВРОНИКИТА"

а го насликале Теофан и неговиот помошник Симеон, при што голема помош дал и Макариј - многу почитуван свештеник од Јерисос. Малиот католикон е сместен на многу мал простор во предворјето, неговата градба значително се разликува од градбата на другите католикони, но тој сепак е еден од најубавите за целата Источна ортодоксна црква. И покрај тоа што манастирот постојано бил доградуван и обновуван, сепак и денес фреските на ѕидовите во католикот се во одлична

СИДНИТЕ ПРЕТСТАВИ НА ТЕОФАН ОД КРИТ (1546)

SVETA GORA - "STAVRONI KI TA"

состојба. Теофан како создавач и неговиот син, ги насликале и повеќето икони, а и целиот иконостас. На него е претставен Додекаортолот, кругот на дванаесетте најважни гозби во целото ортодоксно православие. Од сите уметнички изработки се издвојува мозаичната икона на Свети Никола, која потекнува од XIV век. Се смета дека 500

години таа се наоѓала на дното од морето, сè додека не ја пронашол некој рибар, кој им ја подарил на монасите. Всушност, школката која била вгнездена во предниот дел од чамецот на рибарот, била еден вид знак за чудотворната моќ на иконата. Поради тоа, подоцна иконата била именувана во Свети Никола Стреидас (стреиди - школка). Крлушките од школката денес се чуваат во манастирот како света реликвија. Големата икона, сместена во егзонартексот, ја претставува девијацијата во традиционалната иконографија која, пак, се гледа преку поставеноста на ликовите на иконата - на левата страна на Исус не е Богородица, туку Св. Никола, кој е претставен како светец. Преку таквата поставеност, авторот сакал да покаже дека црквата му е посветена на Св. Никола. Оваа икона е насликана само за католикот, кој комплетно е завршен во 1546 година. Тр-

pezariјата, насликана со претстави - дела на Критската школа, заедно со библиотеката, често пати била опожарувана во текот на изминатиот период. Но, и покрај сè, само во библиотеката се зачувани 170 преписи. Најважниот од нив е Евангелистарионот бр. 46, исклучително илустрирано дело, кое има 298 страници во кои се содржани четирите Евангелија, а неговите страници се богато декорирани. Во трезорот на манастирот се чуваат свети реликвии, црквени облеку и бројни икони со големо историско и уметничко значење. Од сите нив, најважно место зазема мозаичната икона на Св. Никола Стреидас, која има чудотворна моќ. Денес празникот на Св. Никола се слави на 6 декември.

(продолжува)

HARIBO

НОВАТЕКС - СКОПЈЕ

Тел. 02 309 71 53
02 309 71 67

e-mail: novatex@mt.net.mk

www.novatex.com.mk